

**Czy język rosyjski jest podobny do polskiego?
Zjawisko interferencji językowej,
czyli językowy miszmasz**

Beata Gawęcka-Ajchel

Scenariusz lekcji

**Poradnik metodyczny do języka rosyjskiego
dla II etapu edukacyjnego wprowadzanego jako I język obcy w klasach
IV–VIII SP oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP**

opracowany w ramach projektu:

**„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego
i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów
oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”**

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Temat zajęć:

Czy język rosyjski jest podobny do polskiego? Zjawisko interferencji językowej, czyli językowy miszmasz

Poziom edukacyjny:

Szkoła podstawowa, wariant II.2 podstawy programowej

Klasa, czas trwania zajęć: VII, 45 minut

Cele ogólne:

- zapoznanie uczniów ze zjawiskiem interferencji językowej,
- uwrażliwienie na podobieństwa i różnice między językiem polskim i rosyjskim,
- wykorzystanie podobieństw i różnic między językami w procesie nauczania/ uczenia się języka obcego.

Cele operacyjne

Uczeń:

- zna tzw. „fałszywych przyjaciół” tłumacza,
- umie wskazać rosyjskie słowa, które brzmią podobnie jak w języku polskim, ale mają inne znaczenie,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych stosuje słowa we właściwym znaczeniu,
- posiada większą wrażliwość i świadomość językową w zakresie transferu językowego o charakterze zarówno pozytywnym, jak i negatywnym,
- zwraca uwagę na podobieństwa i różnice pomiędzy językami oraz potrafi wykorzystać je w procesie uczenia się języka.

Metody, techniki, formy pracy:

burza mózgów, praca w parach, praca z całym zespołem klasowym (obie formy sprzyjają integracji uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – SPE), praca z materiałem ilustracyjnym (również w formie zdalnej z wykorzystaniem tablic wirtualnych), wykonanie fiszek, dyskusja.

Środki dydaktyczne:

25 kart „ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ” wzorowanych na grze karcianej „Piotruś” – na dwunastu kartach ponumerowanych od 1 do 12 są ilustracje przedstawiające rzeczowniki będące „fałszywymi przyjaciółmi” tłumacza, kolejne dwanaście kart z numerami od 1–12 to polskie odpowiedniki słów (ważne, by kolejność numerów była przypadkowa, tzn. nie identyczna jak kolejność obrazków), karta numer 13 zawiera napis ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ; karta pracy przygotowana przez nauczyciela – tekst lub zdania z lukami, słowniki rosyjskie-polskie, koperty, żetony lub cukierki, tablica wirtualna, np. Jamboard, Miro etc. oraz karty i ilustracje, dostosowane do pracy zdalnej.

Materiały dla nauczyciela:

- dostępny na stronie lisan.eu tekst *Interferencja językowa, czyli językowy miszmasz*,
- Propozycja słów do wykorzystania w kartach: *глаз, письмо, диван, лыжи, ковёр, укра, кресло, урок, лекция, стул, стол, кровать, дворец, час, пенсия, пушка, сад, живот, сутки, страна*,
- indeks „[Rosyjski – fałszywi przyjaciele](http://pl.wiktionary.org)” ze strony pl.wiktionary.org.

Przebieg zajęć

Część wstępna

Nauczyciel pyta wszystkich uczniów, czy w odniesieniu do ich dotychczasowych doświadczeń związanych z nauką języka rosyjskiego jest on podobny, czy niepodobny do polskiego (burza mózgów). Prosi o uzasadnienie odpowiedzi zarówno twierdzących, jak i przeczących oraz podanie konkretnych przykładów.

Część właściwa

Nauczyciel prosi uczniów o podanie polskiego znaczenia rosyjskich słów: *дворец, диван, икра, кресло, стул, кровать, овощи* (praca z całym zespołem klasowym). Uczniowie mogą mieć problemy z podaniem właściwych znaczeń. Kolejnym krokiem jest przekazanie informacji na temat tzw. „fałszywych przyjaciół” tłumacza. Następnie nauczyciel rozdaje uczniom koperty z materiałem ilustracyjnym oraz podpisami w formie kart do gry. Uczniowie w parach grają w karty na zasadach obowiązujących w grze „Piotruś”, dobierając do obrazków właściwe podpisy. W czasie gry uczniowie mają możliwość korzystania ze słowników rosyjsko-polskich, w których mogą wyszukać znaczenie rosyjskich słów, jeśli mają jakiegokolwiek wątpliwości.

Podsumowaniem ćwiczenia jest ułożenie na stolikach kart ilustracyjnych z dopasowanymi właściwie podpisami. Realizując zajęcia zdalnie, uczniowie pracują na tablicy wirtualnej.

W dalszej części uczniowie wypełniają tekst/zdania z lukami – muszą wstawić słowa we właściwe miejsca. Następnie układają zdania, wykorzystując słowa zapisane na kartach (ustnie lub pisemnie).

Można również dać uczniom tekst do czytania, w którym wystąpi kilkanaście słów będących „fałszywymi przyjaciółmi” tłumacza. Tekst ten może być wykorzystany do doskonalenia umiejętności czytania, którą w przypadku uczniów uczących się języka rosyjskiego pierwszy rok (wariant II.2 podstawy programowej) należy nadal doskonalić.

Nauczyciel pyta uczniów, czy po dzisiejszej lekcji nadal twierdzą, że język rosyjski jest podobny do języka polskiego. Omawia krótko zagadnienie tzw. „fałszywych przyjaciół” tłumacza oraz zjawisko interferencji językowej, mówiąc o jej pozytywnych i negatywnych stronach. Prosi uczniów o to, by nie dali się zwieść „fałszywym przyjaciołom” i starali się zachować czujność językową.

Dla utrwalenia omawianych zagadnień uczący może zaproponować młodzieży grę w „Kalambury”, do której będzie można wykorzystać karty z ilustracjami z gry „ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ”. Kolejni uczniowie losują obrazek i starają się zaprezentować wylosowane słowo, a klasa je odgaduje. Przy okazji nauczyciel może sprawdzić opanowanie leksyki przez młodzież. Każde odgadnięte przez danego ucznia słowo można nagradzać żetonem lub cukierkiem. Zebrane żetony/cukierki traktujemy identycznie jak „plusy”, które – zgodnie z obowiązującym przedmiotowym systemem oceniania – można zamienić na oceny z aktywności lub pracy na lekcji.

Część podsumowująca

W podsumowaniu lekcji nauczyciel zwraca uwagę uczniów na podobieństwa i różnice między językami i mówi, jak mogą wykorzystać je w procesie uczenia się języka. Ponadto uczący wskazuje, w jaki sposób uczniowie mogą rozwijać swą wrażliwość i świadomość językową.

Na koniec lekcji nauczyciel zadaje pracę domową. Zadaniem uczniów jest przygotowanie 10 fiszek. Każda fiszka powinna zawierać obrazek, podpis w języku rosyjskim oraz zdanie z użyciem słowa przedstawionego na ilustracji. Uczniowie ze SPE nie muszą na fiszkach uwzględniać zdań. Fiszki mogą być napisane odręcznie lub w formie druku komputerowego.

Komentarz metodyczny oraz realizacja kompetencji kluczowych/ treści ponadprzedmiotowych oraz umiejętności uniwersalnych

Lekcja przeprowadzona według zaproponowanego scenariusza umożliwia kształtowanie kompetencji kluczowych: w zakresie wielojęzyczności, rozumienia i tworzenia informacji, społecznych i w zakresie uczenia się (współpraca w parach, uczenie się przez zabawę, znajomość zjawiska interferencji rozwija ponadto czujność językową młodzieży). Dodatkowo temat lekcji umożliwia odniesienie się do dotychczasowych doświadczeń uczniów w zakresie uczenia się języka rosyjskiego i innych języków (ojczystego i języków obcych), refleksji nad podobieństwami i różnicami między językami.

Wykonanie fiszek stworzy możliwość rozwijania kreatywności uczniów, a w przypadku niektórych zaprezentowania ich zdolności plastycznych.

Gromadzenie zetonów za grę w „Kalambury” i zamiana ich na oceny może być bardziej atrakcyjną formą oceniania oraz doceniania aktywności uczniów.

Nauczyciel zarówno podczas lekcji stacjonarnej, jak i w przypadku nauczania zdalnego komunikuje się ze wszystkimi uczniami, życzliwie się do nich odnosi, przekazując informację zwrotną zgodnie z założeniami oceniania kształtującego. Ważne, by uczący, realizując lekcję w formie zdalnej, miał na uwadze, że uczniowie nie mają codziennego kontaktu z nauczycielami i rówieśnikami. W takiej sytuacji utrzymanie właściwych relacji, pochwały i wsparcie ze strony kadry pedagogicznej szkoły są szczególnie istotne i cenne.

Alternatywne sposoby przeprowadzenia lekcji

Grę w karty ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ można przedłużyć, prosząc uczniów o pozostawienie tylko kart z ilustracjami oraz dopisanie na czystych przygotowanych kartach znaczeń tych słów. W ten sposób można sprawdzić, czy każdy z uczniów opanował leksykę. Nauczyciel może też pokazywać lub wyświetlać na tablicy multimedialnej kolejne karty z ilustracjami i prosić uczniów o wskazanie polskiego odpowiednika rosyjskiego słowa przedstawionego na obrazku lub łączenie obrazków i słów w pary. Podobne karty można przygotować, wykorzystując w tym celu inne słowa, będące „fałszywymi przyjaciółmi” tłumacza, np. nazwy czynności, przymiotniki etc.

Wykorzystanie tablicy wirtualnej (np. Jamboard, Miro) pozwoli na realizację lekcji w formie zdalnej.

Modyfikacje do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)

- Pracując z materiałem ilustracyjnym, uczący powinien zatroszczyć się o to, aby uczniowie z dysfunkcją narządu wzroku mieli zapewnione właściwe oświetlenie oraz by karty były materiałem o dobrej jakości (z odpowiednim kontrastem).
- W trakcie ćwiczeń kształtujących umiejętność czytania uczniowie ze SPE nie powinni czytać nowego tekstu na forum klasy.

- Przekazując instrukcje i komunikaty, nauczyciel powinien formułować je w sposób jasny i zrozumiały, stosując krótkie zdania. Wskazane jest stosowanie pytań naprowadzających oraz wyjaśnień uzupełniających.
- Praca domowa może być zindywidualizowana. Uczniowie ze SPE mający trudności mogą wykonać uproszczone fiszki bez konieczności uwzględnienia w nich zdań.
- Uczniowie z dysgrafią mogą w pracy domowej skorzystać z wydruku komputerowego.
- Zastąpienie tradycyjnych „plusów” zbieraniem żetonów/cukierków wprowadza element zabawy, a dodatkowo pozwala minimalizować stres związany z samym procesem oceniania.

Beata Gawęcka-Ajchel – magister filologii rosyjskiej, nauczyciel dyplomowany. Ukończyła studia podyplomowe z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi oraz administracji państwowej i samorządowej. Wieloletni lektor, nauczyciel akademicki prowadzący zajęcia w ramach studiów dziennych, zaocznych podyplomowych i doktoranckich, pracownik nadzoru pedagogicznego, ewaluator, trener, ekspert ds. języków obcych (ORE). Od 2006 roku współautorka i autorka licznych publikacji do nauki języka rosyjskiego oraz materiałów metodycznych: programów nauczania, cyklu podręczników i zeszytów ćwiczeń *Смыслу и Эхо* (WSiP), scenariuszy lekcji, rozkładów materiałów oraz planów wynikowych. Z jej podręczników uczą się uczniowie w Polsce, Czechach i na Słowacji (INFOA). Współautorka publikacji *Język rosyjski dla studentów kierunków humanistycznych* (Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej) oraz materiałów ułatwiających przygotowanie do egzaminu gimnazjalnego z języka rosyjskiego *Gimnazjalne ABC. Egzamin z języka rosyjskiego* (WSiP). Od wielu lat prowadzi szkolenia z zakresu metodyki nauczania języka rosyjskiego, wspomaganie pracy szkół, umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zdobywanych w toku edukacji formalnej, pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się. Propagatorka idei *lifelong learning*.